

Interpretacja tezy Ludwiga Wittgensteina: Granice mojego języka oznaczają granice mojego świata

Autor: AGNIESZKA ORCZYK

Afiliacja: studentka na kierunku pedagogika w Wyższej Szkole Kadr Menedżerskich

Streszczenie: Świadomość, że język jest narzędziem poznawczym, może motywować ludzi do rozwijania swoich zdolności językowych. w artykule autorka mówi o istocie języka, który gwarantuje człowiekowi nie tylko rozwój, ale także możliwość poznania otoczenia.

Słowa kluczowe: język, granice, poznanie, rozumienie, filozofia

Abstract: Knowing that language is a cognitive tool can motivate people to develop their language skills. This article is about the essence of language, which guarantees man not only development, but also the ability to learn about the environment.

Keywords: language, boundaries, cognition, understanding, philosophy

Teza Ludwiga Wittgensteina "Granice mojego języka oznaczają granice mojego świata" jest jednym z niezwykle intrygujących stwierdzeń filozofa¹. Zawiera kategorię konstatację o nierozzerwalności naszego postrzegania świata z językiem, którego używamy.

Przywołana granica może być kojarzona z granicami wyznaczającymi obszar danego państwa w sensie antycznego limesu, ale czymże ona jest, jeśli nie wyznacznikiem pola porozumiewania się ludzi? Znajomość większej liczby języków kształtuje naszą duszę, myślenie oraz doświadczenie związane z interpretacją języka. Piotr Stalmaszczyk zauważył, że filozofia języka znajduje się wszędzie, a analiza takich pojęć jak sensowność i brak sensu nabierają głębszego znaczenia². Natomiast język nie jest tylko narzędziem komunikacji, ale także kluczem do rozumienia rzeczywistości. Słowa, pojęcia i wewnętrzne struktury języka, których używamy, wpływają na naszą zdolność rozumienia, opisywania i interpretowania świata. Analizujemy, przetwarzamy, organizujemy i przekazujemy informacje, które są składowymi procesami poznania³.

Językiem opisujemy zjawiska, rzeczy, uczucia, myśli i idee. To, jakie słowa wybieramy i jak je wiążemy, wpływa na nasze zdolności rozpoznawania i identyfikowania rzeczywistości. Dzięki językowi nadajemy sens i znaczenie temu wszystkiemu, co nas otacza⁴. Kiedy brakuje nam słów lub pojęć, trudniej jest zrozumieć niektóre aspekty rzeczywistości i identyfikować nieznane zjawiska. Prowadzi to do ograni-

¹ L. Wittgenstein, *Tractatus Logico-Philosophicus*, Warszawa 2006.

² P. Stalmaszczyk, 2021, Podstawowe zagadnienia współczesnej filozofii języka, filozofii językoznawstwa oraz filozofii lingwistycznej, „Linguistica Copernicana” 2021, nr 18.

³ J. Ziobrowski, *Uwagi Wittgensteina o woli*, [w:] L. Wittgenstein, *Dzienniki 1914–1916*, Warszawa 1999, s. 161.

⁴ H.-J. Glock, *Słownik Wittgensteinowski*, M. Szczubińska, Warszawa 2001, s. 203

czania naszego myślenia, a tym samym dotyka nas bariera w poznawaniu świata. Język podsuwa szereg słów i terminów, którymi opisujemy świat, ale to nasz wybór wpływa na to, jaką wagę przywiązujemy do pewnych rzeczy oraz na to, jak identyfikujemy zjawiska. Na przykład w języku eskimoskim istnieje wiele słów na określenie śniegu, co pozwala subtelniej i bardziej zróżnicowanie postrzegać go niż w innych językach, które mają tylko jedno słowo na określenie tego zjawiska atmosferycznego. Język jest uniwersalnym narzędziem komunikacji, ale jego funkcje nie ograniczają się jedynie do przekazywania informacji. Język jest również systemem (mechanizmem) naszego myślenia i sposobów, w jaki organizujemy nasze doświadczenia⁵.

Różne języki i kultury odmiennie wyrażają i rozumieją rzeczywistość. Te różnice wpływają na perspektywy postrzegania świata i różne jego interpretacje. Ograniczenia związane z językiem wpływają na to, jakie pytania filozoficzne możemy postawić, jakie problemy możemy rozwiązać, a nawet określić granice nie tylko naszego, ale i naukowego badania świata. To, co w jednym języku odbierane jest pozytywnie lub neutralnie, w innym języku może być rozumiane pejoratywnie. Międzykulturowe różnice związane z językiem wpływają na odbiór i interpretację wyrażen i informacji⁶.

Jeśli chcemy poszerzać rozumienie świata, możemy to osiągnąć przez doskonalenie języka, wprowadzanie nowych słów i pojęć. Rozwijanie języka umożliwia postrzeganie rzeczywistości z innych perspektyw, które dotąd były nam niedostępne. Język umożliwia opisywanie rzeczywistości, a także wpływa na to, co uznajemy za istotne i ważne. Określone wartości są wbudowane w język i wpływają na nasze wybory i decyzje; wspieramy normy społeczne i moralne, które kształtują nasze postawy i zachowania. W ten sposób granice języka wpływają na rozumienie – a nawet konstytuują – wartości, etyki i społeczeństwa⁷.

Warto również zauważyć, że granice języka nie są stałe, bo są dynamiczne i ewoluują wraz z naszymi doświadczeniami oraz potrzebami. Wraz z postępującymi zmianami kultury i społeczeństwa, także rozwija się język, który odślania nowe pola rozumienia i eksploracji świata. Twierdzenie, że język ma swoje granice oznacza, że istnieją rzeczy, myśli i doświadczenia, które są trudne lub wręcz niemożliwe do wyrażenia w konkretnym języku. Może to wynikać z różnic kulturowych, zawłości semantycznych, braku adekwatnych sensów i znaczeń słów czy też układów tkwiących w strukturze danego języka. Granice semantyczne języka odnoszą się także do tych, które wynikają z braku odpowiednich słów, które mogłyby wyrazić pewne koncepcje, idee,

⁵ E. Wiegandt, Powieściowe traktaty Wiesława Myślińskiego, [w:] O twórczości Wiesława Myślińskiego (w siedemdziesiątą piątą rocznicę urodzin pisarza), red. J. Paclawski, t. 2, Kielce 2007, t. 2. s. 57.

⁶ R. Grzegorzczkova, Językoznawca w świecie literatury, [w:] Człowiek, słowo, świat, red. J. Chojak, T. Korpysz, K. Waszakowa, Warszawa 2010, s. 95.

⁷ H.-J. Glock, Słownik Wittgensteinowski, Warszawa 2001, s. 203-205

emocje lub doświadczenia. Występują pojęcia, które są unikatowe dla danej kultury lub dziedziny, ale nie mają odpowiedników w innych językach. Zdarza się, że nie jesteśmy w stanie ich jednoznacznie przetłumaczyć, co prowadzi do utraty właściwych danemu językowi sensów i znaczeń. Są to, ograniczenia, które uniemożliwiają pełne przekazanie idei lub uczuć, a to wpływa na upośledzoną zdolność do wyrażania siebie, komunikowania się z innymi, a tym samym niepełność ich rozumienia.

Przy próbie przetłumaczenia niektórych terminów na inny język może dojść do trudności w przekazaniu pełnego znaczenia. Często pojęcia są tak złożone i abstrakcyjne, że ich pełne wyrażenie w innym języku może być nieprecyzyjne lub trudne⁸. Złożone idee filozoficzne, naukowe lub artystyczne wymagają często zawitych opisów, co prowadzi do ograniczeń w komunikacji. Często do wyrażania idei i uczuć, używamy metafor i analogii, które nie mogą być wyrażone wprost, jednakże metafory mogą być interpretowane odmiennie od naszych intencji, co prowadzi do niejasności i zubożenia przekazu.

Język jest potężnym narzędziem, nie jest jednak w stanie wyrazić wszystkiego w wyczerpujący sposób. Granice języka są naturalną przypadłością komunikacji, jednakże – rozmawiając z innymi – musimy być świadomi tych ograniczeń i szukać sposobów zrozumiałego wyrażania myśli i uczuć⁹.

W zakreślaniu granic języka, a tym samym pojmowania świata, kluczową rolę odgrywa kultura. Język jest silnie z nią związany, a różne kultury posługują się odmiennymi pojęciami, tradycjami i wartościami, które są wyrażane przez język. W ten sposób wpływa on na naszą identyfikację kulturową i nasze rozumienie różnych aspektów życia¹⁰.

Nasza zdolność do rozumienia i interpretacji rzeczywistości jest zależna od języka i kultury, w których działamy, nie jest on jednak ograniczeniem ostatecznym i stałym. Jego ewolucja i nasze wysiłki w poszerzaniu naszych kompetencji językowych pozwalają widzieć świat w różnicowany i pełniejszy sposób. Właśnie dlatego warto zgłębiać i rozwijać nasze zdolności językowe, aby zrozumieć i docenić różnorodność świata, który nas otacza.

Mimo że język narzuca nam właściwe mu ograniczenia, Wittgenstein nie odrzucał możliwości ewolucji języka ani tym bardziej możliwości jego rozwoju. Natomiast jego twierdzenie, że "granice mojego języka oznaczają granice mojego świata" wskazuje na istotną zależność między językiem a naszym sposobem postrzegania i rozumienia rzeczywistości. Język jest kluczowym narzędziem naszego poznania, a rozwijanie go umożliwia pełniejsze widzenie świata. Mówienie, że język ma granice nie oznacza, że jest on wadliwy, ale raczej podkreśla, że

⁸ H.-J. Glock, Słownik Wittgensteinowski, Warszawa 2001, s. 201-203

⁹ R. Sulima, Życie podług słowa. O metodzie prozy Wiesława Myślińskiego, „Akcent” 2017, nr 2, s. 34-46

¹⁰ W. Sady, Wprowadzenie, [w:] L. Wittgenstein, Uwagi o religii i etyce, Kraków 1995, s. 41.

każdy język ma swoje specyficzne cechy i ograniczenia, które jednak można przekroczyć jednocześnie je przesuwając poza dotychczasowy limes.

Świadomość granic języka skłania do szukania nowych sposobów komunikacji i rozumienia świata, jak również zachęca do rozwijania i doskonalenia poprzez interakcje z ludźmi innych kultur, które odmiennie postrzegają i opisują świat. Tak więc język jest nie tylko narzędziem komunikacji, ale kształtuje nasze myślenie, interakcje ze światem i daje narzędzia postrzegania rzeczywistości z innych perspektyw.

Bibliografia

- Glock H. J., Słownik Wittgensteinowski, Warszawa 2001.
Grzegorzczak R., Językoznawca w świecie literatury, [w:] Człowiek, słowo, świat, red. J. Chojak, T. Korpysz, K. Waszakowa, Warszawa 2010.
Sady W., Wprowadzenie [w:] L. Wittgenstein, Uwagi o religii i etyce, Kraków 1995.
Stalmaszczyk P., 2021, Podstawowe zagadnienia współczesnej filozofii języka, filozofii językoznawstwa oraz filozofii lingwistycznej, „Linguistica Copernicana” 2021, nr 18.
Sulima R., Życie podług słowa. o metodzie prozy Wiesława Myślińskiego, „Akcent” nr 2 (148), Warszawa 2017.
Wiegandt E., Powieściowe traktaty Wiesława Myślińskiego, [w:] o twórczości Wiesława Myślińskiego (w siedemdziesiątą piątą rocznicę urodzin pisarza), red. J. Pałowski, t. 2, Kielce 2007, t. 2.
Wittgenstein L., Tractatus Logico-Philosophicus, tłum. B. Wolniewicz, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
Ziobrowski J., 1999, Uwagi Wittgensteina o woli, [w:] L. Wittgenstein, Dzienniki 1914–1916, Warszawa 1999.